
ПЕРЕДМОВА

Криза компартійно-радянського ладу, яка тривала десятиліттями, наприкінці 1980-х рр. раптово перейшла в стадію швидкого розкладу. У 1989 р. радянська імперія втратила свою зовнішню оболонку з держав-сателітів у Східній Європі, а в 1991 р. розпалася по лініях кордонів союзних республік.

До процесу розвалу СРСР долучилися всі союзні республіки, і чи не найбільше — Російська Федерація. Колізія між устремліннями політичної еліти Росії, яка згуртувалася навколо Б. ґльцина, і намірами загальносоюзного центру на чолі з М. Горбачовим ще вимагає прискіпливого дослідження на широкій документальній основі. І все ж фактом залишається те, що державоутворююча республіка виступила проти союзного центру і полегшила вихід з Радянського Союзу всім іншим союзним республікам, у тому числі й Україні.

Разом з тим, автори цієї книги звертають увагу читачів на те, що незалежність України, здобута у 1991 р., зовсім не була продуктом змови “біловезьких зубрів”. Досліджуючи тогочасні події, ми повинні шукати витoki їхніх рущійних сил, з одного боку, в національній історії, зокрема в Українській революції 1917—1920 рр., а з іншого — у віддаленому минулому Західної, а потім і Східної Європи.

Справді, у Європі вже з часів Великої Французької революції почав утверджуватися національно-демократичний принцип побудови суспільства. Він не одразу дістав перевагу над воєнно-імперським принципом державної організації. Про це свідчила і доля самої Французької революції, і те, що розпад Російської імперії у 1917 р. виявився неостаточним. Проте нове торувало собі дорогу, незважаючи на перешкоди. Створення національних держав на уламках Югославії і Радянського Союзу — це сьогоденна реальність, що підтверджує незмінність загальносвітової тенденції розвитку. Самостійна Україна з’явилася не тільки як продукт тривалого національно-визвольного руху, але й як відповідь на виклики з боку потреб сучасного розвитку євроатлантичної цивілізації.

Державотворчий процес в Україні постійно наражався і наражається тепер на різноманітні ускладнення. Проте з кожним новим роком незалежна Україна міцніє. У зовнішньополітичній сфері вона здобула визнання як реальний суб’єкт міжнародних відносин, як миролюбна країна, що зреклася ядерної зброї і прагне йти шляхом демо-

кратичних реформ. Україна встановила рівноправні дипломатичні відносини з більшістю країн світу, увійшла в ряд міжнародних організацій і прилучилася до багатьох міжнародних програм розвитку. Конституювання самостійної Української держави як суб'єкта міжнародних відносин має глобальне політико-правове значення: її виникнення пов'язане із руйнуванням військово-економічної системи колишнього СРСР, а її існування як цивілізованої європейської країни унеможливує відновлення імперії у нових формах.

Укладення з Росією Великого договору дало змогу Україні принципово завершити вирішення питання щодо збереження державної незалежності. Однак це не зменшило, а навпаки — навіть збільшило кількість актуальних питань, що має вирішувати Україна задля зміцнення свого суверенітету.

Становлення української державності, поступова її інтеграція у європейське і світове співтовариство, побудова в Україні відкритого суспільства передбачають свідому самоідентифікацію кожного члена українського суспільства як громадянина Української держави. У внутрішньополітичній сфері Україні вдалося зберегти стабільність і не допустити значного загострення конфронтації між різними гілками влади. Свідченням зрілості української демократії стало прийняття Конституції, що показало здатність українського суспільства демократично вирішувати ключові питання власного розвитку.

Найбільш великі труднощі для України виникають на шляху соціально-економічних перетворень. На жаль, складності державотворення і відсутність послідовної політики реформ уповільнюють цей процес. Важливими завданнями залишаються переорієнтація соціально-економічного життя країни з задоволення потреб держави на задоволення потреб людини, а також підтримка державою духовно-інтелектуального розвитку країни.

І все таки на початку XXI ст. в Україні склалися як об'єктивні, так і суб'єктивні передумови для переходу до якісно нового етапу державотворення — від інституціалізації державних структур до повноцінного здійснення ними своїх функцій.